

tenek ahhoz, hogy a vevőket megtalálják és vásárló kedvüket ügyesen felébresszék. Gyakorlott művészek a kereskedésben és az üzleti alkalmazkodásban. A világ némely nagy dolgánál és a szellemi élet legtöbb mozgalmánál nem annyira az a fontos, hogy különösen jók, újak vagy hasznosak legyenek, hanem az, hogy megfelelő üzleti utazóra találjanak, aki a kívánt kelendő-ségről és alkalmas közönségről gondoskodik. Éppen így csinálják.

Ha Pál alapigénkben arra utal, hogy így tesznek, ez nem szemrehányás, csupán azt akarja mondani, hogy Isten ígéjével így nem tehetünk. Arra figyelmeztet, hogy a sok jó és kevésbbé jó mellett, melyek körül elővigyázattal és ügyelettel, alkalmazkodással és belenyugvással alkudozhatunk és talán kell alkudoznunk, még valami más dolog is van, ahol aztán semmi alkudozásnak helye nincs és amivel üzleti módon nem bánhatunk. Isten ígését nem vásárolhatjuk meg; ezért eladóra sincs szüksége, ha mindjárt olyan ügyes is. Isten ígéje nem várja a vevőket; ezért vele kereskedni és kofáskodni nem lehet; nincs szüksége alkuszra. Isten ígéje az élet piacán áruba bocsátott cikkekkel nem versenyezik. Semmi áron nem akar túladatazni magán. Csak *egy* kívánsága van: hogy megmaradjon tisztán; hogy ne essék változás alá és ne legyen megalkuvásnak kitéve; hogy világolhasson a maga egész világosságával, hogy azután azok, akik kegyelem és ajándékképpen el akarják fogadni, úgy amint van, — elfogadják. Amíg ez megtörténik, lehet, hogy vár és hever, mint a rossz áru. Nem érdeklődik az iránt, hogy a közönség vajjon hálás vagy háládatlan-e. Meghagyja az ember szabadságát a saját szabadsága kedvéért.

Természetesen az Isten ígéje vár, türelmellenül vár arra, hogy az emberek meghallják. Az emberhez fordul, — mert az ember már az Istené — és ha az ember nem hallja, hogy Isten hozzá beszél, s ha ígéje nem győz felette, akkor egész világával együtt elveszett. Úgy akar győzni azonban, hogy megmaradjon úgy a maga, mint az ember szabadsága. Az üzleti győzelmet megveti. Az alkuszok győzelme látszatgyőzelem; az alkuszok telt templomainak, feszülten figyelő közönségének Isten ígéjéhez semmi köze. Isten ígéjének minden ember számára valami különös, valami egészen személyes és közvetlen mondanivalója van, ha azonban az ember önmagától sem nem akarja, sem nem tudja meghallani, inkább semmit se halljon, minthogy alapjában véve csak önmagát hallja azzal a képtelen

hiedelemmel, hogy Istent hallotta. Isten ígéje a legnyomatékosabban akar szólni minden viszony között, életünk minden kérdéséhez és feleletéhez. Nem nélkülözhetjük, mert mindig az igaz és legegyetemesebb utasítást tartalmazza. A természet és az élet biztos ismereteivel nem áll ellentmondásban, mert a biztos ismeret maga az íge. Az ellentmondásokat megszünteti, mindenfelé megnyitja a kilátást, melynek hiányában oly sokat kell szenvedni. Inkább hallgat, semhogy emberi vélekedések és eszmék közönséges utcai bölcsességévé válják. Legalább is ezt jelenti Isten ígéje a Pál szavai szerint: „tisztán, sőt szinte Istenből szólunk az Isten előtt, a Krisztusban.” Vagy így, vagy sehogy!

Isten ígéje, az evangélium emlékeztetés az emberben levő örökkévalóságra. Nem valami ismeretlenre, hanem az ismertre emlékeztet, amit elfelejtettünk és újra fel kell találunk és meg kell tanulunk. Rólunk beszél, amint most itt vagyunk, amint most itt ülünk, és pedig arról, hogy honnan jöttünk mi ide és hová kell innen mennünk. Az életről beszél, az életről az életnek. Azokról a tapasztalatokról, dolgokról és viszonyokról beszél, melyekben naponként élünk; és pedig ezeknek eredetéről és céljáról. A világról beszél, de a világ értelméről, arról a világról, mely részünkre elveszett, de most ismét a mienk akar lenni. Éppen te vagy az az ember, akihez szól, akinek köze van ehhez és akit megszólít és mégsem te vagy, hanem a benned levő új és más ember, akinek saját születése, saját élete van.

Mert az örökkévalóság nem idő és az idő nem örökkévalóság. Az idő: megüresedett, elszegényedett, elpusztult örökkévalóság és az örökkévalóság: beteljesedett idő. Létünk rejtélye és jelentősége az, hogy mi az időben és az örökkévalóságban élünk, de nem egyformán erősen mind a kettőben; az örökkévalóság indulóban van az idő felé. Az örökkévalóság az az otthon, mely hív, az az eredet, melytől nem szabadulhatunk, mely a mi tulajdonképpeni lényegünk s mely rohamosan ismét előtör. Az idő állomás, melyet ha elértünk, ismét elhagyunk, ruha, melyet ismét levetünk, árnyék a falon, mely létét a világosságtól kapja, hogy azután ismét tovatűnjön. Az elsőség, a túlsúly, a nagyobb jog birtokában az örökkévalóság van; ez a nagyobb hatalom felettünk. Az örökkévalóság kezdődik; az időről pedig semmi egyebet nem mondhatunk, mint hogy siet és elmúlik. Az örökkévalóság fenn, az idő alant van. Ezért esik állandóan az örökkévalóság fénye az időre, az időnek pedig